

ПРАВОВА СПАДЩИНА С. ДНІСТРЯНСЬКОГО: ОКРЕМІ АКЦЕНТИ

ЗАЗУЛЯК Тетяна Іванівна,
*студентка юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету*

Актуальність теми. Актуальність цієї теми полягає у важливості висвітлення наукового спадку Станіслава Дністрянського. Дізнатись про його діяльність та здобутки в історії української правничої науки та суспільно-політичної думки є цікавим та корисним як для юристів, так і для громадян країни. Оскільки він піднімає питання про взаємовідносини людини із державою та порушенням прав людини, що є досить актуальним у сьогоденні. Діяльність в австрійському парламенті та в період Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР) та публіцистика цієї доби свідчить про те, що він брав активну участь у політично-громадському житті. Життєва і творча біографія С. Дністрянського добре відома: на честь його ювілеїв проводяться науково-практичні конференції та присвячується чимало наукових заходів. Правничу спадщину вивчають в українських і зарубіжних вузах та наукових інституціях. Однак це не дає підстав далі не досліджувати віхи життя і діяльності видатного науковця і громадянина України. Біографія та діяльність нашого земляка є дуже цікавою і багатогою. Адже його праці є актуальними у сьогоденні та користуючись його напрацюваннями можна вирішити багато проблем, які виникли.

Стан дослідження. Спадщина Станіслава Дністрянського зацікавила багатьох вчених: юристів, істориків, соціологів та політологів (А. Андрієвського, Т. Андрусяка, К. Вислобокова, М. Граната, П. Гуралю, О. Ейхельмана, А. Ковалю, М. Кравчука, В. Мельника, М. Мушинки, Л. Окіншевича, Ю. Панейка, В. Потульницького В. Савчака, В. Старосольського, П. Стецюка, З. Соколою, І. Усенка та ін.). Крім того, в останні десятиліття наукова діяльність академіка Дністрянського стала також предметом окремих дисертаційних досліджень.

Метою статті є дослідження та аналіз діяльності Станіслава Дністрянського, досягнення його здобутків. Ми можемо скористатися для себе його успішними доробками праці як для розвитку держави і права, так і для власного, оскільки він залишив наукову спадщину, в галузі цивільного та міжнародного приватного права.

Виклад основного матеріалу. Станіслав Дністрянський – видатний вчений-правник, енциклопедист європейського рівня, громадсько-політичний діяч, патріот поневоленої України. Користувався великим авторитетом на західноукраїнських землях, будучи громадським діячем. Він був активістом національно-демократичної партії, послом найвищого австрійського представницького органу – Державної Ради у Відні (1907-1918). З утворенням ЗУНР С. Дністрянський був обраний до її найвищого представницького органу – Української Національної Ради. Він брав активну участь у державному будівництві, зокрема підготував два проекти західноукраїнської Конституції. Згодом став одним із лідерів української еміграції. Громадська діяльність С. Дністрянського є досить активною й рішучою, хоча й розважливою. Так, він неодноразово виступає за захист та повноцінне використання української мови в судочинстві, навчанні, державному управлінні.

Коли Австро-Угорська монархія розпалася, Станіслав Дністрянський стає депу-

татом Української Національної Ради (тимчасового парламенту ЗУНР). Завдяки праці і наполегливості він брав участь у розробці офіційних документів ЗУНР та домагався її міжнародного визнання. У його розвідках і статтях він визначає міжнародно-правовий статус українця, що також можна порушувати і у сьогоденні, визначаючи право на державу українців та взаємозв'язок громадянина з державою. Неодноразово у своїх працях, й зокрема в публікації «Україна і мирова конференція», яку він підготував для учасників Паризької мирної конференції, він подавав широку інформацію про Україну, її населення й етнографічні кордони, культуру та економічне життя, стверджується необхідність державного самовизначення українського народу. Над політичною концепцією Української держави та її міжнародним визнанням він почав працювати в останній період Першої світової війни, продовжував її розробляти в час ЗУНР.

Академік Дністрянський створив власну концепцію держави і права, в основі якої лежало твердження про соціальний характер норм і природничих засад права. Він доводив первинність права порівняно з політикою, стверджував, що політика утворюється на основі наявних норм суспільного життя, а сама держава є вищим проявом органічних суспільних зв'язків. Він стверджував, що народ створює свою організацію, яка є вища за державу. Вчений був яскравим прихильником створення конституційних держав на основі реалізації невід'ємного права на самовизначення в межах своїх етнографічних територій, з одночасним гарантованим забезпеченням прав людини та прав національних меншин на свій вільний культурний розвиток. Дністрянський був першим у вітчизняному правознавстві, хто висловив ідею необхідності створення комплексної системи правової охорони конституції, ініціатором створення та належного унормування української правничої термінології. Станіслав Дністрянський є основоположником національно-державницького напрямку, автором політичної концепції української держави. Досить таки оригінальним у проекті Станіслава Дністрянського є перевірка Судовим Трибуналом законів на конституційність та можливість їх відмінити, якщо вони не відповідають конституції.

Станіслав Северинович Дністрянський, як вчений цивіліст, послідовно обстоював ідею реформування австрійського цивільного права, приведення його у відповідність до нових суспільних відносин з комплексним узгодженням інтересів держави, народу, суспільства, окремих соціальних груп. Вчений вважав, що Українська держава повинна існувати через забезпечення політичних механізмів, а саме: демократичності, народоправства та стійкої народної організації суспільства, громадянських свобод, гарантій соціальних, політичних, економічних і національних прав її громадян.

Також багато уваги дослідник приділив зобов'язальному праву як окремій підгалузі австрійського цивільного права. Звернув, зокрема, увагу на те, що відповідальність власника підприємства перед своїми працівниками суттєво відрізняється від звичайної цивільної відповідальності.

Таким чином, Станіслав Дністрянський був чільним представником національно-державницького напрямку в українському правознавстві і політології. Розроблена ним теорія права, політико-правова концепція Української держави, фундаментальні принципи якої – національна ідея та дійсна демократія, народоправство і свобода громадян, відповідальність державної влади і її контроль суспільством, є актуальними і затребуваними в сучасній Україні. Оскільки ситуація в Україні є досить непростюю, ми можемо скористатися настановами Станіслава Дністрянського про збереження єдності. Він доносить до нас те, що ми є незалежна країна із власними кордонами, традиціями та маємо право на самовизначення і не повинні попадати під вплив інших країн, а особливо агре-

сора, який хоче знищити самобутність українського народу його прав і звичаїв. Також С. Дністрянський закликає нас до боротьби за міжнародне визначення, правовий захист та свободу громадян.

Список використаних джерел:

1. Вакіряк В.П. Правова характеристика проекту Конституції Станіслава Дністрянського. URL: http://legalactivity.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=741%3A171213-02&catid=90%3A7-1213&Itemid=110&lang=ru (дата звернення: 06.04.2018).
2. Стецюк Н. Академік Станіслав Дністрянський і його проект Конституції Західноукраїнської Народної Республіки. URL: <http://www.constjournal.com/2016-1/akademik-stanislav-dnistrianskyj-i-jogo-proekt-konstytutsiyi-zahidnoukrayinskoyi-narodnoyi-respubliky> (дата звернення: 06.04.2018).
3. Сулима О. Український вчений-правник Станіслав Дністрянський (1870—1935). URL: <http://www.dato.te.gov.ua/images/PDF/dnistrijansky.pdf> (дата звернення: 06.04.2018).
4. Слота Х. Станіслав Дністрянський – науковець, яким пишаються у Тернополі. URL: <https://ternograd.te.ua/2017/09/станіслав-дністрянський-науковець> (дата звернення: 06.04.2018).

ВИБОРЧА МОДЕЛЬ ЗУНРУ ЯК ЗРАЗОК НАРОДОВЛАДДЯ ЗА ДОБИ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ 1917-1921 рр.

ЗАХАРЧЕНКО Петро Павлович,
*д.ю.н., професор, професор кафедри
історії права та держави юридичного
факультету Київського національного
університету ім. Тараса Шевченка*

Вибори до усіх рівнів державної влади, проведені за умов дотримання азбуки демократії, мають усі підстави вважатися легітимним волевиявленням народу. Саме такими вони уявлялися у ст. 4 Основного Закону Західноукраїнської Народної Республіки, де вказувалося: «Владу від імені Західноукраїнської Народної Республіки здійснює весь її народ через своїх представників, обраних на підставі загального права голосу, незважаючи на статтю» [1, с. 330]. Найвищим представницьким органом влади мали стати Установчі Збори ЗУНРу. До скликання парламенту вся повнота законодавчої влади мала належати Українській Національній Раді (далі-УНРада) [2, с. 274]. До розроблення конституційних положень безпосередньо долучився митрополит А. Шептицький, єпископи І. Коциловський та Г. Хомишин.

В основу майбутніх виборів до вищого законодавчого органу новоствореної держави була покладена виборча модель, у підвалини якої закладалися принципи народовладдя. Під народовладдям сучасна наука конституційного права розуміє таку сутність держави, яка полягає у належності та здійсненні влади народом у власних інтересах у правовій, демократичній формі на засадах гарантування та втілення прав і свобод лю-